

Geografia Palestinei Ortodoxe

ABREVIERI ȘI PRESCURTĂRI

B.O.R.	Biserica Ortodoxă Română (B.,1874-)
Col.	Coloana
EIBMBOR	Editura Institutului Biblic și de Mîșiuine al B.O.R.
Idem	la fel
Ibidem	în același loc
Nr.	Numărul
O	Ortodoxia, revista Patriarhiei Române
Om.	Omilie
Op.Cit.	opera citată
S.T.	Studii Teologice, revista Facultății de Teologie Ortodoxă din București (B., 1949-)

ARGUMENT

INTRODUCERE

Termenul „*Palestina*” folosit inițial pentru teritoriul ocupat de dușmanii lui Israel, filistenii, a fost utilizat pentru prima dată de Herodot pentru a desemna partea de S a Siriei.

A fost folosit și de către romani, având însă forma *Palaestina*. Termenul mai vechi, *Canaan*, are un trecut similar, caci in scrisorile de la Tel El Armana (din sec. al 14-lea î.d.Cr.), Canaanul se limita la câmpiile de pe coastă, apoi, o dată cu cuceririle canaaniților în interiorul continentului, s-a ajuns ca termenul să desemneze toate ținuturile așezate la V de valea Iordanului.

„Expresia „țara lui Israel” (I Sam. 13:19) și „țara făgăduinței” (Evr. 11:9) vorbesc despre aceeași regiune, ultima referindu-se de obicei la regiunea de la Dan până la Beerșeba, la N de Negev.”¹

Așezarea la E de Iordan a două triburi și jumătate a israelitilor pare să fi fost rezultatul unor împrejurări neprevăzute, iar păstrarea acelor

¹ Pr.prof.dr. Athanasie Negoita, *Cateva numiri de geografie biblica*, Ed. Credinta Noastra, Bucuresti, 1992, p.21

ținuturi de dincolo de Iordan pare să fi fost în general nesigură. După divizarea împărăției, numele Israel a fost folosit de obicei pentru împărăția de N. în Evul Mediu, a fost adoptat adesea termenul „Țara Sfântă” (cf. Zah. 2:12).

I. Poziția geografică și drumurile Palestinei

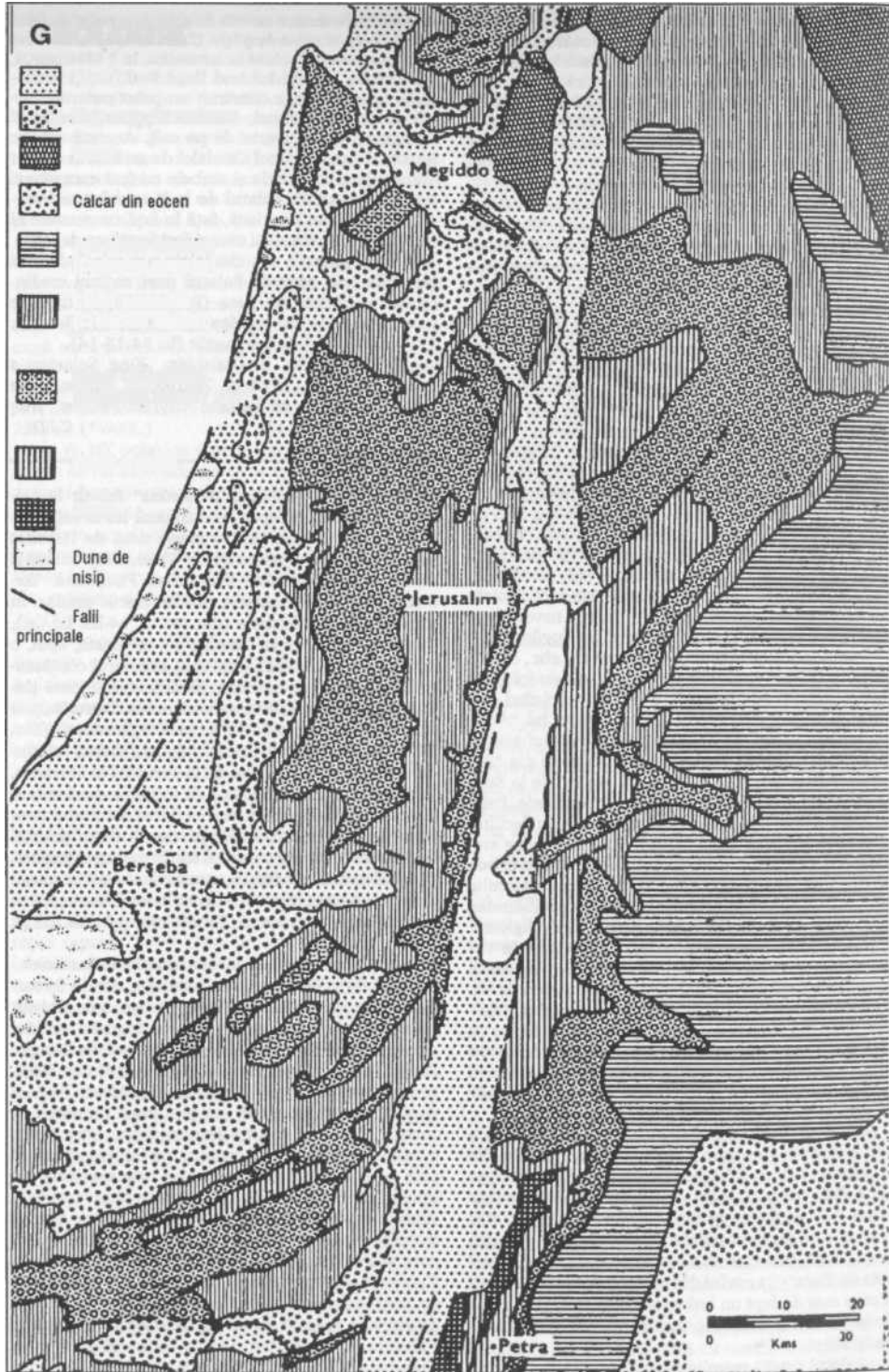
Punctul de vedere medieval conform căruia Ierusalimul trebuie văzut ca centru al universului nu este atât de absurd cum s-ar crede, căci pe îngustul coridor sirian care unește „*insula lumii*” formată de Europa, Asia și Africa, cele cinci mări, și anume Marea Mediterană, Marea Neagră, Marea Caspică, Marea Roșie și Golful Persic îngustează cea mai mare întindere de uscat al planetei noastre într-un singur istm.

Toate rutele continentale mai importante trebuie să treacă prin acest coridor și vechile mari rute maritime din antichitate dintre India și Mediterana trebuie unite la randul lor prin linii de comunicare pe uscat, care să traverseze peninsula Sinai.

Înaltele lanțuri muntoase care se întind din partea de E a Asiei mici și până în Kurdistan și deserturile de la S și de la E ajută și ele ca rutele comerciale ale „*Semilunei fertile*”² să fie concentrate în această formă de seceră care începe din Palestina și din partea de S a Siriei, până în valea Tigrului și a Eufratului. Desigur, este „*fertilă*” numai în comparație cu deșertul din jur și cu regiunile muntoase, întrucât marea parte a acestei semiluni este formată ori din vegetație mediteraneană ori din stepă.

² Pat Alexander, *Enciclopedia Bibliei*, Ed. Logos, Cluj, 1996, p. 261

La ambele capete ale Semilunei fertile s-au dezvoltat civilizații locale mari, atât în bazinul inferior al Mesopotamiei cat și în valea Nilului de jos. Destinele acestor două civilizații au dominat istoria Orientului Apropiat timp de aproape două milenii.

Structura teritoriului de la Iordan

Palestina a fost întotdeauna traversată de trei rute comerciale principale. Drumul Mare, descris probabil în Is. 9:1 ca „*drumul mării*” străbate porțiunea joasă a coastei din Egipt până în Valea Esdraelonului.

Apoi se abate spre interior apropiindu-se de munții Siriei, trecând prin partea de V a Lacului Galileii, apoi prin Poarta Siriei și prin depresiunea centrală a Damascului, unde se alătură rutelor de caravană, traversînd spre Mesopotamia.

„Mai există încă două rute foarte vechi, cu toate că sunt de o importanță mai mică. Drumul împărătesc trece pe la extremitatea platoului Transiordaniei, de la Golful Aqaba spre Damasc.”³

El marchează o zonă cu precipitații tot mai bogate și a fost parcurs în parte de israeliți la ieșirea lor din Egipt (Num. 21-22); toate orașele enumerate în Num. 21 și în Num. 27-30 sunt situate de-a lungul acestui drum. Cumpăna apelor din Palestina centrală este parcursă de o altă rută, cea mai scurtă între Sinai și Canaan.⁴

În partea de N a Negevului această rută face legătura între o serie de izvoare importante, ramanand la V de depresiunile sterpe și neumblate ale Negevului de E, care sunt greu de traversat.

Acest drum face legătura dintre centrele istorice mai importante, începînd cu Cades-Barnea și Beer-Șeba până la Hebron, Ierusalim, Sihem și Meghido.

Utilizat foarte mult de pe vremea lui Avraam (*Epoca bronzului mijlocie I*) încioace, a devenit renumit și datorită faptului că a fost parcurs de Iosua și

³ pr.prof.dr.Emilian Cornitescu, *Arheologie Biblica, EIBMBOR, Bucuresti, 1999, p.72*

⁴ pr.prof.dr. Athanasie Negoita, op.cit., p.22

de celelalte iscoade.

Toate aceste rute au scos în evidență poziționarea pe direcția N-S a Palestinei care a beneficiat de pe urma contactelor comerciale și culturale.

Dar rareori a putut Israel să dețină controlul asupra acestor rute comerciale fără să lezeze interesele strategice ale marilor puteri care dominau extremitățile lor.

„Chiar și în zilele lui Solomon, drumurile de pe coastă erau prea strâns controlate de puterile maritime ca să mai permită un amestec (1 Rg. 9:11; 10:22; Ezec. 27:17), în timp ce Edomul a fost pentru o perioadă destul de lungă dușmanul de moarte al lui Israel, datorită faptului că a dominat rutele comerciale care veneau de la Golful Aqaba, de unde Israel își aducea cuprul (Obad. 3).”⁵

Cateva rute transversale mai mici uneau aceste rute comerciale principale. Dintre acestea cele mai importante au fost:

(1) Gaza- Beerșeba-Petra;

(2) Ascalon-Gat-Helvan;

(3) Iopa-Betel-Ierihon; (cf. Ios. 10:6-14) Silope-Sihem-Adam-Ghilead (Ios. 3:16)⁶

(4) Calea Esdraelonului-Meghido-Ghilead.

Expusă sedimentărilor de coastă ale Nilului, coasta Palestinei până la Cârmei nu era potrivită pentru construirea unui port, astfel încât orașele mai importante au fost centrele comerciale la încrucișarea drumurilor, atât în câmpia strategică a Esdraelonului cât și în ținuturile deluroase ale Iudeii și ale Samariei.

Marea a fost o cale de comunicație nefamiliară evreilor (Ps. 107), iar

⁵ J.D. Douglas, *Dictionar Biblic*, Ed. Cartea Crestina, Oradea, p.928

⁶ pr.prof.dr. Petru Semen, *Arheologie biblica*, Ed.Trinitas, Iasi, 1999, p.52

deșertul era de asemenea privit cu groază ca „*un ținut strîmtorat și necăjit*” (Is. 30:6;Deut. 8:15).

Așezați între mare și deșert, locuitorii evrei ale acestor ținuturi deluroase au căutat să stea cât mai izolați atît de mediile înconjurătoare precum și de oamenii care le populau.

Astfel, „*autonomia spiritului a devenit o caracteristica majoră a izraeliților, în ciuda faptului că au fost așezați la încrucișarea rutelor comerciale din antichitate.*”⁷

⁷ pr.prof.dr.Nicolae Neaga, *Importanta traditiei exegetice pentru cercetarea biblica moderna*, în M.A., nr.2-1972, p.74

II. Structura geologică și relieful

Pe o porțiune de 675 km, de la granițele Egiptului și pana în Asia Mică, Levantul este constituit din cinci regiuni majore:

(1) *litoralul*

(2) *lanțul muntos* din partea de V (înălțimile Iudeii și ale Galileii, munții Libanului și ai Ansariei);

(3) *văile de fisură* (Valea Araba și valea Iordanului, Biqa și Ghor);

(4) *munții de la E* (înălțimile Transiordaniei, ale Hermonului și ale Libanului);

(5) *deserturile* Negevului, al Arabiei și al Siriei.

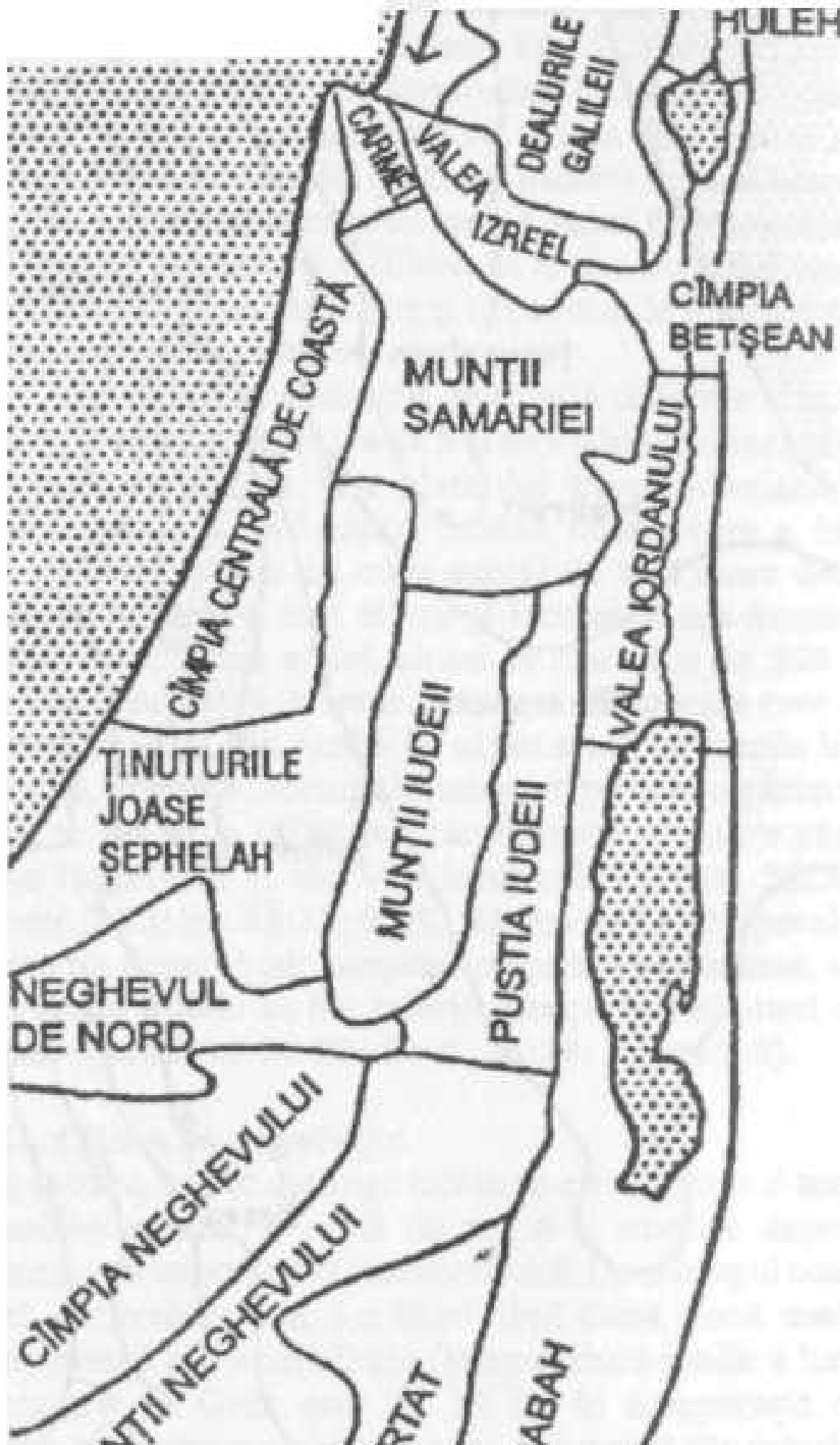
Dar contrastul între partea de N și S a acestor zone explică caracterul unic al Palestinei. La N de Acra, munții se ridică abrupt din mare, împărțind cîmpia îngustă de coastă în fașii întrerupte, dar creînd condiții prielnice construirii unor porturi renumite cum sunt cele din Tir, Sidon, Beirut, Tripoli și Ras Şamra.

„Regiunile limitate care flanchează fiecare din aceste scurte fașii au încurajat formarea unor orașe-state de coastă independente, unde „familiile canaaniților s-au împrăștiat” (Gen. 10:18).”⁸

La S de Muntele Cârmei, însă, coasta se deschide într-o cîmpie continuă lipsită de porturi, cu excepția unor porturi artificiale construite de filistenii și ulterior de popoarele mării.

⁸ Pr.prof.dr. Athanasie Negoita, *op.cit.*, p.21

Un al doilea contrast poate fi găsit în regiunea văii de fisură. În Siria, depresiunea Biqa este o câmpie fertilă, așezată între lanțul înalt al Munților Libanului, cu acces la alte fișii de câmpie și presărată cu centre istorice cum ar fi Cades, Homs și Hamat.

Înspre S, depresiunea care este blocată de straturi vulcanice mai recente, compuse din bazalturi se îngustează formând trecători adânci înainte de a se deschide și de a forma mlaștinile Lacului Huleh, făcând comunicarea între N și S dificilă. Aceste particularități au izolat oarecum Palestina de teritoriul de la N.

„Rocile Palestinei sunt în principal calcaroase, vulcanice sau formațiuni mai recente compuse din depuneri de mamă, din pietrișuri și nisipuri, Valea de fisură reprezintă o caracteristică planetară foarte veche, care poate fi urmărită până în regiunea lacurilor din E Africii.”⁹

Vorbind la modul general, această vale poate fi comparată oarecum cu o balama, astfel încât regiunile din V ei sunt în cea mai mare parte sub nivelul mării, în timp ce blocul arab este în general continental. Astfel, la V de această vale rocile sunt predominant calcaroase și s-au depus în special în cretacic și în eocen.

„Unele calcare sunt dure și dolomitice (cenomanian și eocen), explicând forma abruptă a Muntelui Cârmei, a munților gemeni Ebal și Gherizim care se înalță deasupra Sihemului și în general a întregului relief accidentat și înalt al Iudeii și al Galileii.”¹⁰

Dar senonianul este un calcar moale, ușor erodat și formează prăpăstii și văi care despică ținuturile înalte, mai ales la Meghido, valea Ailonului sau defileul de la Bet-Șemeș care separă colinele eocene de la Shepela de platoul Iudeii.

Aceste roci calcaroase s-au ridicat de-a lungul masivului central și s-au încrețit ușor formând o serie de bolți având o formă tot mai complicată mai la N, în Samaria și în Galileea.

⁹ *ibidem*

¹⁰ Pat Alexander, *op.cit.*, p. 261

Ele sunt dispuse orizontal în Trnsiordania, pe blocul continental care se găsește sub ele. Masivul vechi se poate vedea în SE în stacile înalte din valea Arabă și în Peninsula Sinai. Suprapuse peste ele sunt așa numitele *gresii nubiene*.¹¹

Faptul că ele sunt formate din nisip provenit din deșert care s-a depozitat pe parcursul unor perioade vaste de timp explică culoarea lor roșiatică, de la care își derivă probabil numele *Edom cel roșu*)- în NE, roci de bazalt formate recent prin revărsări de lavă acoperă formațiunile calcaroase pe Întinsul și ondulatul platou al Basanului, întinzându-se pana in Iordania, de jur împrejurul Lacului Galileii.

Acestea se erodează datorită condițiilor atmosferice și îmbogățesc solul care din vremuri străvechi a atras pe țărmul Lacului Galileii o populație foarte densă.

Palestina suferă de pe urma instabilității scoarței terestre. Erupțiile vulcanice au continuat din vremurile istorice, în special în cazul lui Harrat en-Nar la SE de Golful Aqaba, care a fost activ pana în sec. 8 și 13 d.Cr.

Suntem ispitiți să legăm relatările din Exod. 19:18 și Ps. 68:8 de activități vulcanice, dar locul tradițional al Sinaiului se găsește într-o zonă de roci cristaline și vechi, unde nu a avut loc nici o activitate vulcanică recentă. Soarta Sodomei și a Gomorei (Gen. 14:10; 19:23-28) ne aduce aminte de un fenomen vulcanic oarecare, în care a fost prezent probabil atât gazul sulfuros cit și asfaltul lichid.

Mai există de asemenea și relatări biblice referitoare la cutremure de pământ (Gen. 19:25; 1 Sam. 14:15; Amos 1:1) si la dizlocări geologice ale straturilor (Num. 16:31-35).

Toate acestea sunt asociate cu marea fisură care include Valea

¹¹ J.D. Douglas, *op.cit.*, p.928

Iordanului și Marea Moartă, sau cu alunecările transversale care formează Valea Esdraelonului și împart Samaria și Galileea în forme de relief unde alternează masivele înalte și depresiunile formate din depuneri sedimentare.

În condițiile semiaride, regiunile nefertile sunt tipice, în special în partea de E și de S a înălțimilor Iudeii și la marginea de V a platoului transiordanian.

În adâncă vale a Iordanului, *marna* moale care a fost depozitată de un lac cu o suprafață mai mare decât Marea Moartă a fost tăiată și formează așa-numitul Ghor în mijlocul albiei, situat la mai bine de 365 m sub nivelul mării. Cursurile de apă temporare care se varsă în albia văii Araba au săpat și ele taluzurile lor.

Astfel, expresia *Jocuri alunecoase*¹² se referă la un aspect caracteristic a multor părți ale Negevului și ale Văii Iordanului (Deut. 32:35; Prov. 3:23; Ier. 23:12; 31:9).

Marea parte a Negevului este un deșert înalt acoperit cu pietre colțuroase, iar în unele pasaje se fac referiri directe la depuneri de loess (Exod. 10:20-23; Deut. 28:24; Naum 1:3).

¹² *ibidem*

III. Clima și vegetația

In Levant, se pot distinge trei zone climaterice: o zonă mediteraneană, o zonă de stepă și una de deșert, fiecare cu vegetația ei caracteristică.

De-a lungul coastei, extremitatea la S a fașiei fiind Gaza, zona mediteraneană are ierni blande (temperatura medie a lunii ianuarie la Gaza este de 12 C) în comparație cu temperaturile mai reci din zona deluroasă din interior (Ierusalim are o temperatură medie de 7 C în ianuarie), verile însă sunt toride peste tot (Gaza 26 C în iulie, Ierusalimul 23 C).

Stratul extins de zăpadă care acoperă Munții Libanului o bună parte a anului (Ier. 18:14) este o excepție, dar zăpada cade în mod regulat și în Hauran.¹³

In celelalte regiuni, ea este un fenomen rar (2 Sam. 23:20). Din iunie și pana în octombrie cade mai puțin de 1/15 din nivelul de precipitații anuale; aproape toate precipitațiile cad iarna, iar nivelul maxim este atins pe la mijlocul iernii.

Precipitația anuală variază de la 35-40 de cm anual pe coastă pana la aprox. 75 de cm anual pe Muntele Cârmei și în munții din Iudeea, din Galileea și Transiordania.¹⁴

In regiunea Beerșebelei înspre S și în regiunea Văii Iordanului, cat și în

¹³ pr.prof.dr. Petru Semen, *op.cit.*, p.52

¹⁴ *ibidem*

platoul transiordanian avem o climă de stepă, cu numai 20- 30 de cm de precipitații pe an, cu toate că temperaturile sunt aproximativ aceleași cu cele din ținutul muntos al Iudeii.

Albia adâncă a Iordanului are o climă subtropicală, iar căldura verii este sufocantă; la Ierihon, media temperaturii maxime rămîne peste 38 C din iunie pana în Septembrie, ajungînd în mod frecvent la maxime între 43-49 C). Iama însă are temperaturi mai plăcute (18-20 C, fiind media temperaturilor maxime zilnice).

In Negev, în partea de S a Văii Iordanului și în regiunea de E și de S a stepei transiordaniene clima este specifică deșertului, cu precipitații anuale de mai puțin de 20 cm.

*„Nu există nici o mărturie arheologică prin care să dovedim că din vremurile biblice și pana astăzi s-ar fi produs o schimbare în clima Palestinei.”*¹⁵

Aproape de Golful Aqaba, mai multe apeducte romane excavate mai servesc și astăzi izvoarelor pentru care au fost construite, și pretutindeni unde fântânile bizantine au fost păstrate curate și s-au folosit în permanență, apa se ridică și acum la nivelul la care sa ridicat în antichitate.

Așadar, textul biblic ne prezintă și un tablou destul de precis al climei locale din zilele noastre. Se face o distincție între anotimpul cald și cel rece (Gen. 8:22; Amos 3:15), și începutul ploilor de toamnă este descris clar (Deut. 11:14; Osea 6:3; Ioel 2:23).

Caracterul variabil al cantității și distribuției căderilor de ploaie este un lucrul obișnuit (Amos 4:7), iar despre secetele prelungite găsim scris în mai multe locuri (1 Regi. 17:7; Ier. 17:8; Ioel 1:10-12, 17-20).

¹⁵ pr.prof.dr.Nicolae Neaga, op.cit., p.75

Datorită reliefului foarte variat, de la 1.020 m deasupra nivelului mării în apropiere de Hebron, până la 390 m sub nivelul mării la Marea Moartă, flora Palestinei este foarte bogată (aproape 3.000 de plante din grupul fanerogamelor) (grup se plante cu flori care se înmulțesc prin semințe, n.ed.) pentru o suprafață atât de mică.

Un procent ridicat din aceste plante sunt plante anuale. Regiunile care au păduri dese sunt foarte puține, cu toate că au fost păstrate exemplare în Munții Hermon și în Munții Liban unde se găsesc cedri, brazi, stejari și pini, și în ținutul Golan (Jaulan), unde mai există și acum păduri de pin și de stejar.

Libanul a fost întotdeauna vestit pentru cedrii lui. Israelii au avut și contribuția lor în de despădurirea ținuturilor bogate în păduri mediteraneene care acopereau odată partea centrală (Ios.17:18), iar astăzi nu a mai rămas nici o urmă a pădurilor care au existat odată la Betel (2 împ. 2:24), în Efraim (Ios. 17:15) și în Ghilead, langa Valea Iordanului.

„Pădurile de stejar au existat multă vreme în Saron, nume care înseamnă pădure, dar prorocia biblică spune că trei regiuni împădurite urmau să fie transformate în pășuni pentru turmele de oi: ținutul de coastă al Saronului, partea de N a Ghileadului și partea de SE a Galileii (vezi Is. 65:10).”¹⁶

Dezvoltarea creșterii animalelor este cauza principală a despăduririlor din Palestina (2 Rg. 3:4). Dar în condițiile mediteraneene „pășunile din pustie” sunt folosite în funcție de anotimp, pe o perioadă scurtă, așa că Rabi Akiba (cea 100 d.Cr.) a observat cu agerime că „cei care se ocupă de creșterea animalelor mici și taie pomi buni... nu vor avea parte de binecuvântare”.

Deteriorarea zonelor împădurite au mers atât de departe în Palestina

¹⁶ pr.prof.dr. Athanasie Negoita, op.cit., p.23

înainte de întemeierea statului Israel în 1948, încat cea mai mare parte a terenului necultivat a ajuns să fie o suprafață vastă de batha, un gen de arbuști, și de pietre. Spre stepă și spre deșert, culoarea solului este dată mai mult de pietre decat de plantele care îl acopăr, avînd ici colo cîțiva arbuști, cum ar fi pelinul, grozama, săricică și smocuri de ierburi xerofite.

Numai pe malurile Iordanului, există o pădure foarte deasă și lată în care se găsesc diferite specii de *salcie*, *plop*, *tamarisc*, *leandru*, etc.

Dar „*multe din ținuturile deluroase ale Palestinei, erodate de straturile lor fertile, terra vessa, au devenit cimitirul civilizațiilor trecute, în special o dată cu încetarea cultivării în terase.*”¹⁷

Ni se spune că din vremea ocupației romane și pana în prezent, de pe partea de E a dealurilor Iudeii au fost erodate între 2.000 și 4.000 de milioane metri cubi de sol, un volum suficient pentru a ne da o suprafață de 4.000-8.000 km pătrați de teren cultivabili.

Nu este un lucru întâmplător că numele a peste 70 de așezări vechi din Palestina conțin cuvîntul *ain-izvor*,¹⁸ iar alte 60 conțin cuvîntul *bîr*, *fîntînă*.¹⁹

In afară de Iordan, de cîțiva din afluenții luiși de patru sau cinci cursuri mici de apă de pe coastă care au izvorul lor propriu, toate celelalte nuri ale Palestinei sunt cursuri de apă temporare.

Cursurile de apă alimentate de apa rezultată în urma topirii zăpezii ating cota maximă în lunile mai și iunie (Ios. 3:15), dar majoritatea seacă vara cand căldura este mare (I Rg. 17:7; Iov 24:191; Ioel 1:20), în special în

¹⁷ *ibidem*

¹⁸ Constantin Moisa, *Dictionar Biblic, vol.III*, Ed.Stephanus, Bucuresti, 1998, p.16

¹⁹ *ibidem*

Negev (Ps. 126:4).

Revărsarea neașteptată a apelor, cauzată de ploile de toamnă, este descrisă plastic (Jud. 5:21; Mat. 7:27). Așadar, „izvoarele de apă vie”, constituiau idealul israelitului.

Este posibil ca inventarea unui mortar care putea fi folosit pentru construirea unor rezervoare de colectarea a apei de ploaie (cea 1300 î.d.Hr.) să fi fost factorul decisiv în colonizarea rapidă a ținuturilor înalte ale Iudeii de către locuitori israeliți.

Foarte de timpuriu se face aluzie la fântînile săpate pentru adăparea animalelor (Gen. 26, etc), iar irigațiile au fost și ele binecunoscute (Gen. 13:10).²⁰

De asemenea, sunt menționate frecvent rezervoarele de apă pentru nevoile populației de la orașe (Cînt. 7:14), unele fiind alimentate prin tunele săpate în stîncă (2 Rg. 20:20). Nevoia de apă a constituit deseori o lecție morală pentru israeliți (Deut. 8:7-10; 11:10-17; 1 împ. 18; Ier. 2:13; 14:22).

Cel puțin înainte de instaurarea monarhiei, populația din centrul Palestinei care se ocupa cu agricultura era formată din mici proprietari de pământ, iar produsele agricole specifice sunt descrise prin darurile pe care Abigail i le dă lui David (1 Sam. 25:18). Importanța care era acordată în Iudeea mai degrabă orzului decât griului, datorită nivelului scăzut de precipitații din această regiune, faima Carmelului pentru viile lui ca și a Efraimului și a Galileii pentru măslina, au fost justificate din timpurile biblice.

Dar seceta tinde să aducă datorie și robie, așa că în ciuda democrației ideologice preconizate în anul de veselie (Lev. 25), pământurile

²⁰ J.D. Douglas, *op.cit.*, p.929

împăratului, latifundiile uriașe și munca silnică au apărut deja în vremea lui Saul (1 Sam. 8:16; 22:7; 25:2). Se pare că în Transiordania și în Negev viața pastorală a fost suplimentată tradițional de practicarea agriculturii, oriunde existau fantani sau oaze.

„Agricultura a fost amenințată constant cu declinul, datorită faptului că terenurile cultivate au ajuns să fie pășunate de oi și de capre, ca să nu mai vorbim despre incursiunile și mai catastrofale dinspre deșert.”²¹

V. Așezările

O problemă majoră în geografia istorică a Palestinei a fost identificarea numelor așezărilor. În Biblie găsim aproximativ 622 de nume date așezărilor din partea de V a Iordanului. Listele lui *Tuthmosis III, Seri I, Ramses II și Șişac I* de la Kamak, aruncă o oarecare lumină asupra topografiei Palestinei. Altă sursă valoroasă este lucrarea *Onomasticon* al lui Eusebiu și Ieronim.²²

Lucrarea lui R. Reland²³ (1714) a pregătit terenul pentru lucrarea topografică pe care a întreprins-o Edward Robinson²⁴ când a vizitat Palestina în 1838. El a identificat 177 de nume ale unor așezări, dintre care numai câteva fuseseră schimbate ulterior, în 1865 s-au pus bazele Fondului pentru Explorarea Palestinei, iar până în 1927 au fost identificate aproximativ 434 de toponimice; numai Conder a adăugat la listă 147 de

²¹ pr.prof.dr.Emilian Cornitescu, op.cit., p.76

²² J.D. Douglas, op.cit., p.929

²³ ibidem

²⁴ Pr.prof.dr. Athanasie Negoita, op.cit., p. 24

nume noi. Cateva din acestea sunt disputate și astăzi.

Uimitoarele descoperiri făcute de Kathleen Kenyon²⁵ la Ierihon ne arată că a existat acolo un gen de viață urbană începând aprox. din anii 6.000-8.000 I.d.Hr. așezarea avînd o suprafață de aprox. 8 acri și fiind locuită de aprox. 3.000 de locuitori , într-adevăr, Valea Iordanului pare să fi fost din vremuri străvechi o regiune dens populată.

N. Glueck afirmă existența a 70 de așezări în această regiune, multe dintre acestea fiind întemeiate cu mai bine de 5.000 de ani în urmă, iar peste 35 din ele erau încă locuite în timpul israeliților.²⁶

Valea aceasta pe care Lot a găsit-o arat de bună (Gen. 13:10), a devenit mai târziu pustie, probabil o dată cu malaria care a pătruns în această regiune. S-a sugerat că unele dintre ridică-turile care conțin în ele ruinele unor așezări sînt ridicături artificiale înălțate intenționat deasupra u-nor regiuni mlăștinoase, pe care au fost construite ulterior așezări.

Dar pretutindeni, factorul decisiv care a contribuit la întemeierea unei așezări a fost aprovizionarea cu apă.

Orașele fortificate și castelele au fost construite lângă cursuri de apă permanente, ca de exemplu Ierihonul, Bet-Șan și Afec (vestit din timpul războaielor dintre israeliți și filistenii).

Intr-adevăr, este firesc să tragem concluzia că așezările de pe langa cursurile de apă s-au bucurat de cea mai mare continuitate din cele mai vechi timpuri.

De-a lungul câmpiei de coastă, la S de Cârmei, așezările au fost destul de dese încă din antichitate. Popularea acestei regiuni a fost favorizată de ușurința cu care se puteau săpa fântânile prin solul nisipos pana la straturile

²⁵ *ibidem*

²⁶ J.D. Douglas, *op.cit.*, p.929

concave de argilă care tin pânzele freatiche.

Dar mai departe în N, în Valea Saronului și în Galileea de Sus, unde rezervele de apă sunt bogate, ținuturile destul de împădurite au împiedicat popularea regiunii respective până nu demult. în bazinele Galileii de Jos și în Samaria, densitatea populației a fost destul de mare de multă vreme, fiind repartizată în numeroase așezări, dar la S de Ierusalim numărul așezărilor rurale este tot mai mic iar acestea sânt tot mai grupate, pana cand în jurul Beerșebeii așezările se limitează la niște fantîni fortificate strategic.

In Transiordania, marginea platoului este marcată de mai multe fortărețe cum sunt Petra si Bozra (Buseira).

Dincolo de acestea, înspre E, este o fașie îngustă de teren agricol pe care se găsesc sate, așezate de-a lungul Drumului împărătesc, în cadrul acestui model de amplasare a satelor, dictat în mare măsură de posibilitățile de aprovizionare cu apă, orașele cele mai importante și cele strategice s-au dezvoltat la încrucișarea drumurilor, în zonele unde apropierea unor trecători permitea drumurilor transversale să se unească cu drumurile principale care făceau legătura între N și S.²⁷

Orașele din timpurile biblice care intră în această categorie sânt: Beerșeba, Hebron, Ierusalim, Betel, Sihem, Samaria, Meghido, Betșan și Hazor. Această topografie a stat la baza afirmației psalmistului: *i-a călăuzit pe drumul cel drept, ca să ajungă într-o cetate de locuit*" (Ps. 107:7).

²⁷ *ibidem*

VI. Regiunile Palestinei

Geograful poate crea atatea regiuni cate probleme dorește să studieze, așa că este absurd să sugerăm că delimitarea regiunilor din Palestina ar avea o valabilitate permanentă.

Anumite unități regionale, însă au apărut din cand în cand in istoria Palestinei și acestea ar trebui recunoscute. Marile diviziuni deja menționate se disting după cum urmează: câmpiile de pe coastă, ținuturile deluroase din centru, valea formată de fisură, platoul Transiordaniei și deșertul.

„Câmpiile de coastă se întind pe o distanță de aproape 200 de km, de la granița cu Libanul și pana la Gaza, fiind întrerupte în N de Muntele Cârmei. La N de acest munte se află Cîmpia lui Așer, lungă de 40 km, pana la anticele Trepte ale Tirului, unde dealurile Galileii se îngrămădesc langa

*coastă.*²⁸

Această câmpie nu a jucat nici un rol în viața poporului Israel, dar la SE de ea se află Valea Iui Izreel și Cîmpia Esdraelonului care au avut o semnificație majoră. întinzîndu-se înspre interior pe o lungime de 50 de km și avînd o lățime maximă de 20 de km, această campie constituia drumul principal dinspre Egipt spre Damasc și spre N.

De-a lungul ei au fost așezate centre strategice cum sunt Meghido, Izreel și Bet-Șan, renumite în multe din războaiele purtate de Israel (Jud. 5; 7:1; 1 Sam. 29:1; 31:12) și probabil locul viitoarelor evenimente apocaliptice (Apoc. 16:16).

La S de Cârmei, care adăpostește mica campie numită Dor, se află Cîmpia Saronului cu cele cinci mari fortărețe ale filistenilor și anume Ecronul, Așdodul, Ascalonul, Gatul și Gaza, învecinată la E cu dealurile ținutului numit Șepela, un tampon între Israel și Filistia.

Aceste dealuri au fost odată pline de păduri de *sicomor* (1 fmp. 10:27; 2 Cron. 1:15; 9:27) și sunt tăiate transversal de văi înguste în care Israel a dat lupte, începînd din timpul judecătorilor și pana în vremea lui David, dintre acestea cele mai cunoscute fiind valea Aialonului (Ios. 10:10-15; 1 Sam. 14:31), Valea Sorec (Jud. 16) și *Valea Terebintilor* (1 Sam. 17:1-2).

Ținurul muntos se întinde pe o lungime de 300 de km, din partea de N a Galileii pana în Peninsula Sinai, și este format alternativ din dealuri și platouri. în partea de S, în Iuda, scoarța prezintă ondulații, cu excepția părții de E unde formațiunile de calcar brăzdate adînc ale Deșertului Iudeii coboară abrupt în valea formată de fisură.

Acest platou al Iudeii ajunge în N pana în ținutul muntos al lui Efraim

²⁸ Constantin Moisa, *op.cit.*, p.17

cu pasajele lui transversale ușor de trecut, dar spre N dealurile Samariei scad în înălțime ajungând, de la 1000 de m, cat aveau în Iudeea, la puțin peste 300 de m în bazinul central, în care sunt așezate localități biblice cum sunt Ghibea, Salem, Sihem și Sihar.

Deasupra lui stau munții Ebal (945 m) și Gherizim (890 m). împreună cu alte depresiuni fertile, Samaria a fost expusă influențelor din afară, iar credința locuitorilor ei a fost coruptă foarte timpuriu.²⁹

La N de Cîmpia Esdraelonului se află Galileea, care poate fi împărțită în Gali-leea de Jos (sau de Sud) cu un relief asemănător cu cel al Samariei, și Galileea de Sus (sau de Nord), unde munții ajung la o înălțime de peste 900 de m. Mai multe depresiuni, cea mai importantă fiind cea a Nazaretului, permit traversarea ușoară a regiunii și cultivarea în bune condiții a regiunii dintre coastă și Lacul Galileei, regiune dens populată în zilele Mantuitorului.

Tăind Palestina pe o lungime de peste 100 de km, Iordanul urmează direcția văii de fisură. Pe cursul lui superior se află Lacul Huleh și Lacul Galileii, înconjurare de munți înalți, cel mai important fiind Hermonul, de unde izvorăște Iordanul (Deut. 3:9; 4:48).

Mai jos de Lacul Huleh, Iordanul a tăiat în barajul de bazalt care bloca odată depresiunea, formînd un defileu care intră în Lacul Tiberiadei sau Marea Galileii la 200 m sub nivelul mării. Dincolo de acest lac, râul Yarmuk se varsă în Iordan, iar Valea Iordanului se lărgeste treptat spre S, pana la Marea Moartă unde atinge lățimea maximă.

La S de stancile Ain Khaneizer începe Valea Araba, care se întinde pe o lungime de 160 de km spre Golful Aqaba, un deșert dominat de marele zid al podișului transiordanian. La V de aceasta se întinde relieful deluros

²⁹ pr.prof.dr. Petru Semen, *op.cit.*, p.54

dezolant din centrul Negevului, iar către Seerșeba stepa.

La E, peste buza platoului transiordanian se întind o serie de regiuni binecunoscute în vremurile biblice: podișul Basanului, dominat la E de marile peșteri vulcanice de la Jebel Druze; Ghileadul situat pe un uriaș deal rotunjit de forma unei cupole, lung de 55 de km și lat de 40 de km, vestit pentru pădurile lui (Ier. 22:6; Zah. 10:10); stepele plate ale Amonului și ale Moabului; iar la S de Valea Zered (Deut. 2:13; Is. 15:7) ținutul accidentat și răscolit al Edomului, cu fortărețele caracteristice unui astfel de ținut.

Mai departe spre E și spre S avem deșertul, podișuri de piatră și de nisip, bantuit de vanturile fierbinți.

VII. MPARTIREA ADMINISTRATIV TERITORIALA

Inainte de venirea evreilor din Caldeea, Tara Sfanta era impartita in 31 de regate Canaaneice.

Odata cu ocuparea tarii de israeliti, dupa intoarcerea lor din Egipt, teritoriul vechiului Canaan sa impartit prin tragere la sorti, intre cele 12 semintii .

Dintre acestea, semintia lui Levi, care era destinata pentru serviciul religios si ca atare trebuia sa fie la dispozitia tuturor membrilor poporului ales, nu a primit o parte anumita de teritoriu, ci numai 48 de cetati cu campile din jur,presarate pe toate intinderea tarii.

“Acesta a fost motivul bine stability pentru care semintia lui levi nu a primit nici un teritoriu.”³⁰

La fel, nici semintia lui Iosif nu a primit un teritoriu anumit. Dreptul de mostenire al acestor semintii a revenit lui Efraim si Manase, cei doi fii ai lui Iosif pe care Iacob i-a adoptat. In acest chip s-a ajuns la impartirea in 12 parti a intregului teritoriu de la V la E de Iordan. Comform Num cap. 32 si Iosua cap. 13, Tara Sfanta a fost impartita dupa cum urmeaza:

Partea sudica a tarii (Iordan) a revenit semintiei lui Simeon. Hotarul sudic al teritoriului acestei semintii era totodata si hotarul sudic al tarii,in general, pe care l-am amintit la locul potrivit. Spre vest se marginea cu Mediterana, iar la est cu Moabul.

³⁰ pr.prof.dr.Nicolae Neaga, *op.cit.*, , p.74

Hotarul nordic pornea de la punctul cel mai sudic al mării moarte și se desfășura spre nord vest până în preșma localității Gaza, de pe malul Mediteranei.

Un oraș mai însemnat pe teritoriul acestei semintii era Beer-Seba.³¹ În Iosua 19, 1-9 sunt amintite alte 16 cetăți între care: Ticiagul, cu statele din jurul lor, care erau pe teritoriul tribului lui Simeon. Tot din acest loc aflăm că, inițial teritoriul tribului lui Simeon a făcut parte din moștenirea tribului lui Iuda, dar apreciindu-se că partea așilor lui Iuda este prea mare, s-a luat de la ei și s-a dat fiilor lui Simeon ceea ce amăratat mai sus ca a devenit teritoriul acestui trib

La N de semintia lui Simeon se afla teritoriul semintiei lui Iuda și care avea drept graniță: în S graniță N a tribului lui Simeon, în E- Marea moartă pe toată întinderea ei, în V- Marea Mediterană de la orașul Gaza și până în apropiere de Asdod; în N pornea o linie sinuoasă din punctul nordic al mării moarte și până ce ajungea în apropiere de Asdod, pe malul mediteranean. Pe teritoriul acestei semintii se aflau Betleemul și Hebronul, iar la nord de tribului Iuda urmau teritoriile triburilor Veniamin (la E) și jumătate din teritoriul tribului Dan (la V). Erau porțiuni de teren mult mai reduse decât teritoriul celorlalte două semintii amintite anterior.

Pe teritoriul tribului lui Veniamin se aflau Ierusalimul, betania Betfage și Ierihonul. Pe jumătatea din teritoriul tribului Dan se aflau localitățile Yamnia, Iope (Jaffa) și Lida. Apoi, era în nordul acestor două Semintii, teritoriul lui Efraim care includea în sine orașul Sichem. Granița estică a acestui teritoriu cădea pe Iordan, iar cea vestică pe marea Mediterană, de la Cetatea Iope (Jaffa) în spre N.

³¹ vezi detalii la J.D. Douglas, *op.cit.*, p.930

Mai la nord de Efraim se afla o jumatate a teritoriului tribului lui Manase, care ingloba Cetatea Meghido din valea Iezreel. Granita sa estica era Iordanul iar cea vestica Marea Mediteraneana.

In Nordul teritoriului lui Manase Veneau Teritoriile triburilor Isachar (care stapanea Muntii Ghilboa), Zabulon si Aser. De mentionat ca teritoriul tribului lui Aser, se desfasura pe toata coasta estica a Mediteranei de di jos de Carmel si pana in dreptul portului Sidon.

La rasarit de teritoriul tribului lui Aser, sila N de teritoriul triburilor lui Zabulon si Isachar se afla teritoriul tribului lui Neftali. Granita estica a acestui trib era lacul Galileii , iordanul si lacul Merom (Hule) Iosua 19 , 32. In sfarsit in nordul semintiei lui Neftalii se afla cealalta jumatate a teritoriului tribului Dan care ocupase aici Cetatea Lais pe care a numit-o Dan.

Fasia de teren de la Rasarit de Iordan, cucerita de evrei la intoarcerea din Egipt a fost impartita, inca de catre Moise, triburilor Ruben, Gad si la Jumatate din tribul lui Manase care Avea precum am vazut teritoriu si la V de Iordan.

Granitele tribului lui Ruben erau la S, cam pe la jumataea Litoralului estic al Marii Moarte iar la nord, la punctul de Intraire al Iordanului in Marea Neagra. Tribul lui Gad ocupa toata fasia de teren dintre Marea MOarta si Marea Galileii. dintre cetatile acestei semintii amintim: Dibun, Aroer, Atarol , Berheram, etc.³²

La est de lacul Galileii, Lacul Hula si pana la izvoarele Iordanului venea jumatatea teritoriului tribului lui Manase. In componenta acestui teritoriu intra vechiul regat Basan si o parte din Ghileag.

³² vezi pr.prof.dr. Athanasie Negoita, op.cit., p.25

O data cu instituirea regalitatii in 1050 i.Hr. ,teritoriul celor 12 triburi sau semintii ale lui Israel sa contopit intr-o singura unitate administrativa.

In aceasta situatie sa aflat pana in 933 in. Hr., cand Solomon, regatul unuic sa impartit in doua: Regatul de Nord , Israel sau Efraim cu capitala la Samaria, si Regatul de Sud sau Iuda, cu capitala la Ierusalim.De Efraim apartineau 10 semintii , adica tot teritoriul de la Est de Iordan, care au fost ale lui Ruben, Gad si jumatate din semintia lui Manase si cea mai mare parte a teritoriului de la vest de Iordan.De regatul Iuda tineau doar teritoriile semintiilor lui Iuda, Simeon si partea sudica a teritoriului lui Veniamin. Hotarul intre cele doua regate nu a fost precis de delimitat ceea ce a dat nastere la neantlegeri continue.

In 722 in.Hr., regatul de nord a cazut sub asirieni, iar teritoriul sau a fost incorporat in acel imperiu. Iar in 586 a cazut si regatul de sud sub babilonieni disparand astfel si in acest ,mod statul ca entitate administrativa de sine statatoare.

In urma *edictului de eliberare* emis de regele Cyrus al Persiei in 538in.Hr. au beneficiat mai ales evreii din triburile Iuda,Veniamin si Levi. Reintorsi in patrie acestia sau asezat pe vechile lorlocuri fara a se constitui intr-un sfat independent administrativ ci ramaneau mai departe supusi ai Persiei. Abia in vremea Macabeilor (sec.II in.Hr.) evreii din Tara Sfanta isi vor redobandi independenta, constituind si un stat al lor, cu capitala la Ierusalim.³³

In vremea Mantuitorului, acest stat al evreilor care intre timp a fost ocupat de Imperiul Roman (an.67 i.d. Hr.) era impartit din punct de vedere administrativ in patru provincii. Provincia cea mai sudica, la vest

³³ Samuel J. Schultz, *Calatorie prin Vechiul Testament*, Ed. Cartea Crestina, Oradea, 2001, p.339

de Iordan era Iudeea, care se marginea cu Marea Mediterana ,in vest, Iordanul si Marea Moarta, in est cu Samaria,in nord si cu pustii Sinai in sud.

Samaria, a doua provincie, cuprindea mijlocul tarii de la vest de Iordan si se intindea de la granita nordica a Iudeei si pana aproape de sezul Iezreel, atingand la est Iordanul iar la vest nu atingea Marea Mediterana dar nici nu era departe de aceasta mare.

Locuitorii acestei provincii erau o amestecatura compusa din evrei care scapasera de exilul asirian, putin la numar pentru ca marea majoritate a fost dusa in reobie, si colonistii adusi aici de asirieni de pe tot intinsul Asiei. Aceasta populatie, numita a samaritenilor tinea si religia mozaica, dar se inchina si la zei. Iudeii reintorsi din exilul babilonic ii urau pe samariteni si refuzau orice contact cu ei.³⁴

Provincia din nordul tarii, de la vest de Iordan, se numea Galileea. Aceasta provincie se intindea de la sezul Iezreel si pana la poalele Muntilor Liban. Prin Muntii Safed ea se imparte in doua : Galileea de Nord sau de Sud (superioara) si Galileea de Sud sau de Jos (inferioara), numita si Galileea neamurilor (Galil hagoim) pentru ca erau asezati aici mai multi pagani din Fenicia, Siria si Arabia. De aceea, chiar evreii care locuiau in aceasta parte a Galileii erau disprețuiti de ceilalti pentru ca erau suspectati de amestec cu paganii. De aici intrebarea lui Natanail despre Mantuitorul:"Oare din Nazaret poate fi ceva bun?" (Ioan 1,46).Nazaretul se afla in Galileea Neamurilor.

Tara de la rasarit de Iordan se imparte de asemena in mai multe unitati administrative. Una dintre acestea era Perea,regiune lunga si stramta care se desfasura de la raul Arnon,in sud,pana in preajma

³⁴ pr.prof.dr. Athanasie Negoita, op.cit., p.25

localitatii Pella, in nord. Dupa moartea lui Irod cel Mare, acest teritoriu, ce de altfel in provincia Galileea, a fost guvernata de catre Irod Antipa, pana pri anul 39 d.Hr. Mantuitorul s-a aflat de mai multe ori in aceasta parte a Tarii Sfinte (Marcu 10,1). Uneori, intreg teritoriul de la est de Iordan se numea Perea (Matei 4,25).

In nord-estul Perei se afla Decapole, o asociatie a 10 cetati palesteniene; Scytopolis, Gadara, Damas, Hippos, Apila Kanata, Pella, Dion, Gherasa, Filadelfia (Amman), care cu exceptia cetatii Scytopolis, se aflau toate la rasarit de Iordan

In majoritatea lor pagane (grecesti), aceste cetati au fost cucerite de catre Alexandru Ianeu (104-78.i.Hr.) din dinastia macabeilor sau hasmoneilor si atasate ca atare regatului iudeu condus de catre acesta. Ptolemeu le-a redat apoi libertatea in urma cuceririi Ierusalimului inainte de Hristos.

In epoca N.T. Decapole, se afla sub jurisdicia guvernatorului roman al Siriei. Federatia aceasta exista inca prin anul 200 d.Hr. si avea un numar de cetati care varia intre 10 si 18. Granita nordica a acestei asociatii sau federatii ajungea pana la jumatatea malului estic a Ghenizaretului.

Multimile care l-au urmat pe Mantuitorul erau in parte originare din Decapole (Matei 4,25). de asemenea, indracitul din care Domnul a scos o legiune de duhuri rele (Marcu, 5,2-20) era tot din tinutul respectiv. Mantuitorul i-a poruncit dupa ce l-a vindecat de a se intoarece in "casa sa", la ai sai spre a le vesti ceea ce Domnul i-a facut. "si el ducandu-se a inceput sa propovaduiasca in Decapole, ceea ce Iisus i-a facut lui".

Intr-o alta imprejurare il intalnim pe Domnul Insusi inre granitele tinutului Decapole (Marcu 7,31) unde a vindecat un surdo-mut (Marcu 7,31-37). Tot aici a savarsit El a doua minune a inmultirii painilor (Matei

5,32-38) ca si alte multe minuni de care vorbeste Evanghelistul Matei in cap. 15,29-31 al cartii sale .³⁵

Spre nord de Beetania se afla tinutul Trachonitis,al carui limita N-V era garnita cu Siria si prin unele locuri chiar depasea granita siriana cum este cazul cu partea acestui tinut cunoscuta sub numele de Abilene care se afla pe teritoriul Siriei. Dupa moartea lui Irod Tinutul Trachomitis facea parte din tetrarhia lui Filip alaturi de Itureea (Luca3,1).

Intre Bataneea cu care se marginea spre rasarit si Gaulanitis, care venea in partea de apus, se afla tinutul Auranitis(Auran) (Iez.47,16-18). Spre nord acest tinut se marginea cu Trachonitis, iar la sud cu Perea.

In sfarsit la N-E de Lacul Galileii si in S Muntelui Hermon se afla Itureea, care dupa unii ar fi un alt nume pentru Auranitis sau macar pentru partea nordica a acestui tinut.

CETATILE DE AZIL

Potrivit *Legii talionului* (Ies.21, 23-25), cel ce ucidea un om,trebuia sa plateasca cu propria sa viata crima savarsita. Existau insa si situatii in care cineva in chip involuntar a savarsit o crima.

Pentru ucigasul fara voie,legea prevedea posibilitatea de a scapa de razbunatorii sangelui prin refugiarea sa la altar, unde era in afara de pericol,pana ce judecatorii cercetau cazul.

Cum insa altarul era numai unul in Tara Sfanta, s-a pus problema stabilirii unor localitati care sa dobandeasca statutul de cetati de refugiu

³⁵ Pat Alexander, *op.cit.*, p. 263

sau azil. Astfel de cetati au fost in total sase dintre care trei in teritoriu de la vest de Iordan iar alte trei in teritoriu de la est de Iordan.³⁶

Ele se aflau, atat deoparte cat si de alta a Iordanului, in nordul in centru si in sudul tarii.

Cetatile de azil sunt mentionate in Deut.4,43; 19,2-7; Iosua 20,7; Num.35,9-34. Ele erau urmatoarele Chedesul, in Galileea, si mai precis in Muntele Neftalimului, Sichemul, in Muntele Efraim si Chiriat-Arba sau Hebronul, in Muntele lui Iuda.

In partea de tara de peste Iordan au fost urmatoarele cetati de azil Beterul, in semintia lui Ruben; Ramot in Galad in semintia lui Gad si Golan (in Vasan in semintia lui Manase Iosua 20, 7-8)

³⁶ ibidem